

## **Zielone Forum Ciechocinka – kilka słów o projekcie**

Celem Zielonego Forum Ciechocinka jest wspieranie zaangażowania obywatelskiego mieszkańców Ciechocinka w obszarach związanych z zielenią miejską, ochroną środowiska, edukacją przyrodniczo-ekologiczną. Promujemy ideę wzajemnego dialogu i współpracy pomiędzy obywatelami miasta a przedstawicielami administracji samorządowej, lokalnych organizacji pozarządowych, a także instytucji publicznych mających wpływ na ochronę zasobów przyrodniczych miasta.

Założeniem projektu jest wypracowanie rekomendacji dotyczących zarządzania zielenią miejską na obszarze Ciechocinka przez powołaną do tego celu grupę roboczą, liczącą 13 osób. Członkami grupy byli mieszkańcy i mieszkanki zainteresowani ochroną przyrody miejskiej, przedstawicielka lokalnej organizacji pozarządowej, radny Rady Miejskiej Ciechocinka, radny Młodzieżowej Rady Miejskiej, przedstawicielki Referatu Gospodarki Terenami i Ochrony Środowiska oraz Referatu Gospodarki Miejskiej Urzędu Miasta oraz przedstawicielka i przedstawiciel Komunalnego Przedsiębiorstwa Użyteczności Publicznej EKOCIECH. Merytorycznie grupę wsparli ekspert i ekspertka z zakresu zieleni miejskiej i ochrony środowiska z Fundacji Zielone Kujawy.

Prace grupy roboczej odbywały się w okresie od października 2023 r. do marca 2024 r. W tym czasie zorganizowano 4 spotkania trwające łącznie 16 godzin. Obszary tematyczne, nad którymi pracowano, zostały określone na początku procesu i dotyczyły: standardów ochrony drzew w procesach inwestycyjnych, cięcia i pielęgnacji oraz inspekcji i diagnostyki drzew; zarządzania terenami zieleni oraz działań informacyjno-edukacyjnych w tym zakresie. W trakcie warsztatów dokonano wstępnej diagnozy aktualnego stanu i określono kwestie wymagające pilnego rozwiązania. Efektem pracy zespołu są szczegółowo opracowane rekomendacje, których wdrożenie pozwoli na bardziej skuteczne, ustandaryzowane i oparte na dobrych praktykach zarządzanie utrzymaniem terenów zieleni miejskiej.

Projekt realizowany był przez Fundację Zielone Kujawy, przy wsparciu procesu partycypacyjnego ze strony Fundacji Pracownia Zrównoważonego Rozwoju. Sfinansowano przez Liechtenstein, Islandię i Norwegię, w ramach Funduszy EOG, oraz Funduszy Norweskich Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny.

Zielone Forum Ciechocinka ma szansę stać się projektem długoterminowym, umożliwiającym wsparcie samorządu w podejmowaniu istotnych decyzji dotyczących zieleni w mieście.

Poniższy tekst wypracowanych rekomendacji adresowany jest do władz miejskich, organów administracji i jednostek samorządowych związanych z terenami zieleni oraz mających bezpośredni lub pośredni wpływ na ochronę środowiska w mieście.

## REKOMENDACJE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA, UTRZYMANIA I OCHRONY ZIELENI MIASTA CIECHOCINKA

### I. Zarządzanie zielenią miejską

#### Opis problemu i zagrożeń

Na obszarze miasta brakuje spójnego systemu zarządzania zielenią miejską. Decyzyjność w sprawie miejskich terenów zieleni leży zarówno w kompetencji Referatu Gospodarki Terenami i Ochrony Środowiska, jak i Referatu Gospodarki Miejskiej. Pomimo zaangażowania urzędniczek i urzędników, brakuje jednolitego podejścia do spraw związanych z zielenią oraz występują trudności w koordynacji działań między referatami. Pracownice/y referatu Gospodarki Terenami i Ochrony Środowiska są odpowiedzialni nie tylko za zarządzanie zielenią miejską, ale również sprawy związane z odpadami komunalnymi, bezdomnymi zwierzętami czy gospodarką niskoemisyjną. Jak podkreślają, liczba zadań i obszarów do administrowania sprawia, że nie są w stanie poświęcić wystarczająco dużo uwagi na koordynowanie zadań ściśle związanych z zielenią.

Analiza stanu zachowania zadrzewień, którą fundacja Zielone Kujawy prowadzi przez ostatnie kilka lat, wskazuje na potrzebę zmiany w gospodarowaniu tym zasobem. Poprawy wymaga sposób prowadzenia prac pielęgnacyjnych oraz częstotliwości tych działań. Brakuje również należytej ochrony drzew i gleby podczas inwestycji miejskich. Umowy na przeprowadzenie inwestycji nie nakładają obowiązku zabezpieczeń drzew i oszczędnego prowadzenia prac w obrębie systemów korzeniowych oraz nie przewidują nakładania na wykonawcę kar umownych w przypadku szkód powstałych w elementach przyrodniczych. Zwrócono również uwagę na niewystarczający nadzór inwestorski pod kątem ochrony zieleni w procesie inwestycyjnym.

Decyzje o wycince drzew są często podejmowane pochopnie, bez stosowania odpowiednich diagnoz i podjęcia zabiegów minimalizowania ryzyka ze strony drzew zagrażających bezpieczeństwu. Konsekwencją tych decyzji jest znikanie z krajobrazu miasta dojrzałych drzew z ich wartością przyrodniczą. Podczas planowania nowych inwestycji zauważamy brak poszanowania dla cennych elementów przyrodniczych takich jak podmokłe łąki i dostrzeżenia znaczenia świadczonych przez nie usług ekosystemowych.

Zwracamy uwagę na konieczność zmiany podejścia do koszenia trawników w pasach zieleni przyulicznej oraz w parkach i na skwerach. Zbyt częste i krótkie koszenie powoduje ich przesuszenie i szybszą degradację, a brak roślin kwitnących zubaża miejską przyrodę.

Niemniej ważną kwestią jest wygrabianie i wydmuchiwanie liści spod drzew i krzewów oraz usuwanie martwego drewna. Opadłe liście i martwe drewno są miejscem życia licznych organizmów żywych, liście są naturalną ściółką chroniącą glebę przed utratą wody i erozją. Rozkładająca się materia organiczna zasila glebę w niezbędne do życia roślin składniki odżywcze.

Nowe zasady pozwolą zaoszczędzić nakład kosztów i pracy oraz ograniczyć emisję, a dodatkowo wpłynie to pozytywnie na zachowanie różnorodności biologicznej i wpisze się w aktualnie panujące trendy.

## **Jak można rozwiązać problem i usunąć zagrożenia?**

1. Utworzenie przy urzędzie miasta samodzielnej jednostki zajmującej się sprawami związanymi z zielenią i jej utrzymaniem (Zarząd Zieleni Miejskiej/Biuro Ogrodnika Miejskiego).
2. Przekazanie w zakres kompetencji Zarządu Zieleni Miejskiej/Biura Ogrodnika Miejskiego, zarządzanie zielenią przyuliczną z obowiązkiem uzgadniania wszelkich inwestycji w otoczeniu drzew.
3. Zwiększenie kompetencji osób odpowiedzialnych za utrzymanie terenów zieleni w Urzędzie Miejskim oraz w KPUP EKOCIECH.
4. Pozyskiwanie funduszy na szkolenia branżowe organizowane przez uznane jednostki szkoleniowe.
5. Systematyczne zwiększanie środków na zarządzanie i utrzymanie zieleni w mieście. Sugeruje się przekierowanie środków z opłat administracyjnych za usunięcie, uszkodzenie lub zniszczenie drzew i krzewów oraz część wpływów z opłaty uzdrowiskowej na utrzymanie drzew dojrzałych.
6. Powołanie na mocy zarządzenia Burmistrza społecznego organu doradczego w sprawach ochrony dziedzictwa przyrodniczego i istotnych kwestii dotyczących terenów zieleni.
7. Zmiana reżimów koszenia traw w pasach zieleni przyulicznej, na skwerach i w parkach, uzależnionych od warunków pogodowych i zgodnie ze strefowaniem w zależności od charakteru miejsca.
8. Na terenach parkowych zaleca się zaniechanie grabienia liści pod drzewami oraz pozostawianie martwego drewna do naturalnego rozkładu, przy zachowaniu zasad bezpieczeństwa.
9. Strefowanie przestrzeni parkowych, z podziałem na części reprezentacyjne i „bardziej dzikie”.

## **Osoby i instytucje odpowiedzialne za wprowadzenie zmian**

Burmistrz Ciechocinka, kierownictwo KPUP EKOCIECH, Rada Miejska Ciechocinka.

## **II. Standardy cięcia i pielęgnacji, diagnostyki drzew oraz ich ochrony w procesie inwestycyjnym**

### **Opis problemu i zagrożeń**

Na terenie miasta zaobserwowano postępujący proces pogarszania się stanu zdrowotnego drzew, wynikający głównie z niewłaściwie prowadzonych dotychczas technik cięcia koron. Osłabione drzewa częściej porażone są jemiolą, której obecność jeszcze pogarsza ich kondycję. Wiele drzew, głównie przyulicznych, wymaga podjęcia działań mających na celu poprawę bezpieczeństwa w ich otoczeniu. Niezbędna jest odpowiednia opieka nad młodymi drzewami, uzupełnianie dawek wody w pierwszych latach po posadzeniu, aby miały szansę na przyjęcie oraz wyprowadzenie koron docelowych, tak żeby w przyszłości stwarzały jak najmniej problemów. Nie bez znaczenia dla stanu drzew jest brak odpowiedniej ochrony i pogorszenie warunków siedliskowych podczas prowadzenia inwestycji na terenie miasta. Uszkodzenia pni, ingerencja w system korzeniowy i zagęszczenie gleby w otoczeniu drzew podczas prac budowlanych, to jedna z najważniejszych przyczyn przyspieszonego zamierania drzew w miastach. Podobne skutki wywołuje notoryczne parkowanie samochodów w pasach zieleni przyulicznej pod drzewami, obserwowane w wielu miejscach naszego miasta.

## Jak można rozwiązać problem i usunąć zagrożenia?

1. Wprowadzenie standardów ochrony i utrzymania zieleni do prawa miejscowego na mocy uchwały Rady Miejskiej lub zarządzeniem Burmistrza oraz ich wdrożenie w podległych jednostkach. Można przyjąć gotowe standardy opracowane i udostępnione do bezpłatnego użytku przez Fundację EkoRozwoju (*Standard inspekcji i diagnostyki drzew, Standard cięcia i pielęgnacji drzew, Standard ochrony drzew i innych form zieleni w procesie inwestycyjnym* 2021) lub Fundację Sendzimira (*Standard utrzymania terenów zieleni w miastach* 2022). W przypadku chęci opracowania własnych wytycznych, warto oprócz ww. zapoznać się z opracowaniami tj. publikacje Federacji Arborystów Polskich oraz European Arboricultural Standards, np.: *Tree planting. European tree planting standard 2023, Tree pruning. European tree pruning standard 2022.*
2. Wprowadzenie obowiązkowego nadzoru nad stanem ochrony zieleni, w szczególności drzew, w trakcie i po zakończeniu inwestycji, w terenach zieleni lub w ich sąsiedztwie oraz nadzoru inspektorskiego nad pracami w zakresie cięcia i pielęgnacji drzew.
3. Konieczność wprowadzenia do umów z wykonawcami zamówień publicznych, zapisów realnej procedury rekompensaty za zniszczenia elementów przyrodniczych, tj. kary umowne lub np. w przypadku zniszczenia systemu korzeniowego, obowiązek wykonania pełnej diagnostyki drzewa i koniecznych zabiegów na koszt wykonawcy.
4. Sukcesywne inwentaryzowanie zasobów przyrodniczych, z naciskiem na ewidencję drzew. Wprowadzenie planu regularnych przeglądów drzew z częstotliwością uzależnioną od lokalizacji i intensywności użytkowania terenu. Wytyczne do inwentaryzacji i inspekcji drzew można oprzeć na opracowaniach Instytutu Drzewa: *Tree Assesor Podstawy inwentaryzacji drzew. Podręcznik dla inspektorów i arborystów 2021; Tree Assesor Inspekcja drzew. Podręcznik dla oceniających drzewa 2021; Tree Assesor Instrumentalna diagnostyka drzew. Podręcznik dla oceniających drzewa 2021* oraz standardzie Fundacji EkoRozwoju *Standard Inspekcji i Diagnostyki Drzew 2021.*

## Osoby i instytucje odpowiedzialne za wprowadzenie zmian

Burmistrz Ciechocinka, kierownictwo jednostek/wydziałów Urzędu Miasta, kierownictwo KPUP EKOCIECH, Rada Miejska.

### III. Działania z zakresu edukacji i system „zielonej” informacji publicznej.

#### Opis problemu i zagrożeń

W Ciechocinku widoczna jest tendencja do braku dbałości o dziedzictwo przyrodnicze. Z naszych doświadczeń wynika, że wiedza o usługach ekosystemowych przyrody, również miejskiej, skutkach kryzysu klimatycznego czy też różnorodności biologicznej jest nadal niska.

Ciechocinek nie posiada oferty promującej dziedzictwo przyrodnicze w sposób zaplanowany i skoordynowany. Brakuje działań uświadamiających i promujących założenia historyczne Ciechocinka oraz funkcje uzdrowiskowe ciechocińskiej przyrody.

Mieszkańcy i mieszkanki Ciechocinka wykazują szczególne zainteresowanie w kwestii wycinek drzew. Brak łatwego dostępu do informacji o planowanych działaniach powoduje, że podjęte przez Urząd Miasta decyzje o usuwaniu drzew są dla nich niezrozumiałe, a nagłe ich znikanie z przestrzeni miasta jest szeroko komentowane.

Częstym zjawiskiem jest parkowanie pojazdów w bliskiej odległości od drzew oraz na trawnikach. W większości przypadków są to auta właścicieli posesji, przed którymi są parkowane. Powoduje to miażdżenie systemów korzeniowych, zagęszczanie gleby, pogarszanie warunków siedliskowych i niszczenie estetyki miasta.

Problem z zielenią na terenie miasta dotyczy nie tylko terenów miejskich, ale również prywatnych. Nieprawidłowości w sposobie zarządzania zielenią prywatną wynikają z niewiedzy lub niedostatecznego dostępu do informacji o efektywnych i prawidłowych praktykach dbania o zieleń.

### **Jak można rozwiązać problem i usunąć zagrożenia?**

1. Sugeruje się, aby na drzewach wskazanych do wycinki umieszczać informację o przyczynie i terminie usunięcia. Warto dodać, czy w zamian zostaną posadzone nowe drzewa.
2. Wdrożenie programu edukacji ekologicznej, skierowanego do mieszkańców miasta oraz turystów, zawierającego ofertę np. spacerów przyrodniczych, przewodników, aplikacji, warsztatów, gier terenowych, opracowanie ścieżki edukacyjno-przyrodniczej z niezbędną infrastrukturą.
3. Utworzenie na stronie internetowej miasta podstrony typu „Przyroda Ciechocinka”, „Zielone wiadomości”, w której umieszczane będą informacje na temat: wiedzy z zakresu ochrony środowiska, działań dotyczących nowych nasadzeń oraz galeria zdjęć ciekawych okazów roślin, informacje o wycinkach.
4. Opracowanie dla miasta systemu tablic edukacyjnych, informujących o powodach zaniechania koszenia traw, grabienia liści, pozostawienia martwego drewna itp.
5. Wspieranie przez władze miejskie inicjatyw mieszkańców na rzecz ochrony przyrody i popularyzujących postawy ekologiczne, np. ulga w podatku od nieruchomości dla właścicieli posesji posiadających zielony dach, zielone fasady, duże drzewa.
6. Zmapowanie na terenie miasta miejsc notorycznie rozjeżdżanych. Pouczenie właścicieli pojazdów, np. poprzez włożenie za wycieraczkę ulotki informującej o szkodliwości takiego zachowania i konsekwencjach prawnych z tego wynikających. Uniemożliwienie parkowania pojazdów poprzez np. montowanie słupków lub sadzenie roślin okrywowych.
7. Wsparcie przez władze miejskie kontynuacji projektu Zielone Forum Ciechocinka, ze względu na wymiar edukacyjny i włączający społeczeństwo.

### **Osoby i instytucje odpowiedzialne za wprowadzenie zmian**

Burmistrz Ciechocinka, Rada Miejska, Biuro Promocji Miasta, szkoły i przedszkola, Miejska Rada Seniorów, Młodzieżowa Rada Miejska, Ministerstwo Klimatu i Środowiska, organizacje pozarządowe.

## **Podsumowanie**

Przedstawione rekomendacje to otwarty katalog rozwiązań możliwych do stopniowego wprowadzania. Wyznaczają kierunek kreowania polityki miasta w zakresie zarządzania i utrzymania terenów zieleni zgodnie z obowiązującymi trendami i dobrymi praktykami z innych miast. Wnioski i wypracowane przez zespół wytyczne zostały poprzedzone diagnozą problemu oraz zgodnym stanowiskiem o konieczności wprowadzenia zmian. Zdajemy sobie sprawę, że ich wdrażanie wymaga czasu i nakładów finansowych. Uważamy jednak, że zaniechanie tych działań wpłynie bardzo negatywnie na wizerunek Ciechocinka, postrzeganego przez wiele dekad jako miasto – ogród. Zieleni miejską należy jednocześnie zdefiniować jako wspólne dziedzictwo przyrodnicze. Dziedzictwo to na obszarze Ciechocinka spełnia szczególną rolę, ponieważ myśląc o nim w kategoriach ochrony krajobrazu kulturowego, przyczyniamy się do zachowania i ochrony autentyczności, integralności, a także kontekstu historyczno-krajobrazowego uzdrowiskowych założeń urbanistycznych. Lata zaniedbań w obszarze utrzymania zieleni są coraz bardziej widoczne. Postępujące zmiany klimatyczne potęgują ten problem. Ponadto zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju jesteśmy odpowiedzialni za pozostawienie środowiska przyrodniczego w stanie nie pogorszonego dla przyszłych pokoleń.